

EXAMENSARBETE

Hösten 2008

Lärarytbildningen

Motiverande läxor, vad är det? – åtta elevers förhållningssätt till läxor

Författare

Camilla Hansson

Gunilla Nielsen

Handledare

Margreth Johansson

www.hkr.se

MOTIVERANDE LÄXOR, VAD ÄR DET?

- åtta elevers förhållningssätt till läxor

ABSTRACT

Syftet med vår undersökning är att få kunskap om hur elever förhåller sig till läxor och vilka faktorer som bidrar till att de anser sig motiverade att arbeta med läxor. Vi valde en halvstrukturerad intervju för ändamålet. Till grund för undersökningen har vi tidigare forskning kring läxor samt olika motivationsteorier. Vi använder oss även av olika lärandeteorier samt skolans läroplaner för att se hur dessa berör motivation och läxor. De huvudsakliga resultaten av vår undersökning visar att elever ville ha och tycker om läxor. Läxorna ger eleverna en positiv identitet och en status. Elevernas svar visar även på att de föredrar kreativa och individuella läxor. Dessa läxor motiverar dem i högre grad än andra läxor. Det framkommer även att ämnen har olika status och att det kan bero på att det ges läxa i det ämnet eller inte. Eftersom läxor spelar en stor roll i skolans arbetssätt så borde skolpersonal få mer kunskap om dess värde för elevernas motivation och hur den bibehålls. En viktig faktor är strävandet efter ämnens lika status i skolan och med detta även individuella läxor i alla ämnen.

Ämnesord: läxor, motivation, lärandeteorier, läroplaner, elevidentitet, individuella läxor, kreativa läxor, ämnesstatus.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och problemformulering	8
1.3 Definitioner av begreppet läxor och läxors utformning	8
2 NATIONELL FORSKNING	11
2.1 Läxor som identitet och status.....	11
2.2 Läxor som kontroll och styrning	12
2.3 Läxor som förberedelse	13
2.4 Läxor som arbetsprestation	13
2.5 Läxor som tidsstruktur och som kärlek och omsorg	14
2.6 Läxor som gemenskap och kontakt	15
3 MOTIVATION OCH LÄXOR	16
4 HUR LÄXOR HAR PÅVERKATS AV SYNEN PÅ KUNSKAP OCH LÄRANDE SAMT LÄXANS STÄLLNING I SKOLANS LÄROPLANER	18
4.1 Läroplanen för grundskolan 1962, Lgr 69 och läxorna.....	19
4.2 Lgr 80 och läxorna	21
4.3 Lpo 94 och läxorna.....	22
4.4 Motivationen i de olika läroplanerna	23
5 METOD	25
5.1 Val av metod	25
5.2 Urval.....	25
5.3 Etiska övervägande	26
5.4 Tillvägagångssätt.....	26
5.5 Bearbetning	27
5.6 Tillförlitlighet, trovärdighet och generaliserbarhet	27
6 RESULTAT OCH ANALYS	28
6.1 Glädjen i motivationen att göra läxor.....	28
6.2 Elevens status	34
6.3 Ämnens status	36
7 METODDISKUSSION	38
8 RESULTATDISKUSSION	39
REFERENSER	44

FÖRORD

Vi avslutar vår fortbildning från förskollärare och fritidspedagog till lärare med denna uppsats på 15hp. Ämnet som vi valde kändes och känns angeläget för oss då vi vet att läxor är något som vi kommer att använda oss av i vår undervisning. Uppsatsen har bidragit till ny kunskap och insikt hos oss som vi kommer att bära med oss i vår yrkesutövning. Vi vill tacka Margreth Johansson som väglett oss under hela uppsatsens genomförande, med tips, nya tankar och infallsvinklar. Vi vill även tacka Lars-Erik Nilsson för att ha varit vårt bollplank. Sist men inte minst vill vi tacka de åtta pojkarna som ställde upp på vår intervju och som gjorde vår uppsats möjlig.

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Läxor är självklara både för lärare, elever och föräldrar och ifrågasätts inte direkt av någon (Hellsten, 1997). Den forskning som finns inom området ger motsägelsefulla resultat. Samtidigt som läxor inte tas på fullt allvar som en bra inlärningsmetod så ifrågasätter man inte dess värde som arbetsmetod i skolan. Både lärare, elever och föräldrar förväntar sig och vill ha läxor.

Fenomenet läxor har emellertid diskuterats länge. Lärarnas Tidning (2008) ägnade nyligen ett helt nummer åt läxor. Bland annat redogjordes för en enkät, där lärare svarat på frågor angående läxor, och där det framkom att 76 % av de svarande gav läxor för att eleverna skulle få in en rutin att själva ta ansvar för sitt skolarbete. Vidare visade sig skälen till att ge läxor vara att: föräldrar/vårdnadshavare ska bli delaktiga i skolarbetet, man ansåg att vissa moment lämpar sig för hemarbete, att eleverna ges en chans att göra klart det de inte hinner med i skolan, att föräldrar/vårdnadshavare förväntar sig att det blir läxor, samt att läxor ges av tradition. Majoriteten av de svarande lärarna var positiva till läxor. Några procent ansåg att läxor har en negativ effekt på eleven.

Resultatet som presenterades i Lärarnas Tidning stämmer väl överens med Hellstens (1997) kartläggning, av vilka skäl som läxor ges. Hellsten efterlyser dock mer forskning kring läxor. Vi har letat efter forskning som visar på hur elever upplever läxa och på vilket sätt elever känner sig motiverade att ”göra läxan”, men funnit att forskningen inte är så omfattande, därav vårt intresse att undersöka.

”Läxor är ju det arbetsredskap som alla lärare använder i väldigt hög grad och som anses oundgängligt. Borde man inte utveckla tekniken då? Minsta kökskniv du använder har massor av forskning bakom sig. Men läxor förväntas alla automatiskt veta vad det är, kunna hantera och arbeta med på ett effektivt sätt (Sundström, Lärarnas Tidning nr 9, artikeln ”Vad är läxor till för?”).

Läxor ges ibland slentrianmässigt av lärare. Elever förväntar sig läxor men anser sig inte ha tid och lust att göra dem. Föräldrar förväntar sig också läxor men anser sig ofta inte ha den tid eller den kunskap som krävs för att hjälpa sina barn med dem. Vi menar att både lärare, elever och föräldrar/vårdnadshavare behöver bli mer medvetna om vad läxan ska ge eleven.

1.2 Syfte och problemformulering

I de flesta skolor idag ges läxor varje dag till eleverna. I skolans styrdokument finns det vare sig riktlinjer för hur läxor ska vara utformade eller dess omfattning. I nuvarande läroplan står det däremot att skolan ska sträva efter att vara en trygg plats som främjar lusten att lära. En fråga som blir aktuell när det gäller läxor är i vilken mån dessa bidrar till trygghet. Vi ser läxorna som en del av undervisningen i skolan och därför bör dessa läxor vara utformade så att de motiverar eleverna att göra läxorna. Det finns elever som helt accepterar läxor medan andra inte gör det och vi vill undersöka vad detta beror på. Syftet med vår undersökning är att ta reda på hur elever i en och samma klass tolkar och förhåller sig till begreppet läxor och läxläsning.

Våra frågeställningar är således:

- Hur uppfattar och förhåller sig elever till läxor?
- På vilka olika sätt motiveras eleven att göra sina läxor?

1.3 Definitioner av begreppet läxor och läxors utformning

Trots att forskning kring läxor inte är så utbredd finns flertalet olika förklaringar och tolkningar av begreppet läxor. Cooper hävdar att läxa ska ses som en uppgift som ges av en lärare och som skall utföras på "icke skoltid" (2007). Svensk Pedagogisk uppslagsboks definition är samstämmig med ovanstående tolkning: "En mindre arbetsuppgift inom undervisningen som eleven får i uppdrag att göra på sin lediga tid" (Pedagogisk uppslagsbok, 1996 s. 385).

Andra forskare ställer sig däremot frågande till om begreppet läxor över huvudtaget går att definiera (Hellsten, 2000, Westlund, 2000). Hellsten (2000) menar emellertid att läxor är det arbete som inte görs på lektionstid. Han ifrågasätter själv denna definition och säger att den inte är fullt hållbar, eftersom man med den beskriver arbetsinsatsen. Faktum är att en del av läxan ändå sker i skolan, för det är där den ges och där den förhörs. Detta resonemang leder fram till att Hellsten menar att läxan måste definieras utifrån fyra olika perspektiv. Läraren ger läxan till eleverna och de accepterar den. Läxan förhörs eller används på något annat sätt. Läxan tolkas av eleverna. Och sist att eleverna arbetar med uppgiften. Han menar att definitionen håller utifrån det första och andra perspektivet, nämligen att läraren ger läxan och att den accepteras av eleven. Men att definiera läxor utifrån tredje och fjärde perspektivet är svårt. Svårigheten ligger i att eleverna tolkar uppgifterna utifrån de erfarenheter som de har av tidigare skoluppgifter. Elevernas sätt att arbeta med läxan skiljer sig åt beroende deras tolkning av läxan. Konsekvensen kan då bli att läxan som eleverna förhåller sig till i många avseenden är en helt annan än den som läraren ger. Frågan är då om läxan kan få den tänkta funktionen för elevens inläring. ”Vad är då läxan?/.../ Det som eleverna tolkar?” (s.120)

Westlund (2000) är av samma uppfattning som Hellsten när det gäller hur eleverna uppfattar vad läxor är. När elevernas uppfattningar står i fokus kring vad en läxa är, är det som Westlund skriver: ”...en svårfångad hybrid som finns någonstans i gränslandet mellan skola och hem, uppgift och tid, arbete och fritid, individ och kollektiv” (s.93). Olika undersökningar har enligt henne visat att vuxna, i avseendet föräldrar och pedagoger, och elever har olika inställning till läxors utformning. De vuxnas uppfattning är att läxor är en möjlighet till kunskapsutveckling, däremot upplever eleverna motsatsen. En allmän uppfattning hos eleverna är att läxor är ett verktyg för ”bestraffning” (Westlund 2000). Eleverna förknippar läxor med dålig självdisciplin, det vill säga att han/hon har bristande planeringsförmåga, ansvarsförmåga och effektivitet under lektionstid. Forskaren menar att läxor sedda ur den vuxnes perspektiv uppfattas som en möjlighet men ur elevens perspektiv som en brist. När vuxna ser läxor som något positivt, som ett tillfälle för eleven att öva färdigheter eller lära nytt, ser eleven läxor som något negativt, mer som plugg. Att få läxor ses med vuxnas ögon som ökat engagemang för skolan, medan läxor för eleven står som bevis för att eleven visar litet intresse för skolarbetet. Föräldrar/vårdnadshavare ser läxor som ett sätt att träna barnet i att ta ansvar, planera tiden och tänka på framtiden, medan läxor för eleven är detsamma som att han måste försaka fritidsintressen, och som ett straff för att inte

planera och tänka på framtiden. De vuxna ser att läxor främjar kontakt med hem och skola medan eleverna ser läxor som en orsak för föräldrarna att förhöra sina barn (Westlund 2000).

Läxor är vanligtvis generella och ges till alla elever samtidigt. Det kan vara svårt att samordna elevernas intressen och det blir lärarens uppgift att motivera eleverna att lösa uppgifterna som ges (Leo, 2004). Här kan tilläggas att Leo uppmärksammat en viktig faktor vad gäller läxors utformning, nämligen elevens intresse. Nämnas kan även att Piaget ansåg att utvecklingen från barn till vuxen följer en bestämd ordning, och då skulle läxorna utformas efter denna ordning och göras åldersanpassade. Vygotskij ansåg att lärande bäst sker i sociala sammanhang och i konkreta vardagssituationer, läxorna ska då utformas med det i åtanke. Hans sociokulturella syn präglar våra dagars arbete i skolan. Leo stärker tesen när han frågar: ”Jag undrar hur läxor konstrueras där barnet lär sig nytt hemma genom aktiva handlingar?” (s. 7). Vi tolkar det som att han efterlyser läxor av praktisk karaktär och vi tillägger att det skulle kunna involvera föräldrar i läxorna för att göra dem mer utvecklande för eleven och för samarbetet hem och skola.

Som det framgår av vår forskningsgenomgång är läxor ett begrepp som definierats utifrån begreppen skoltid - fritid. En rad forskare pekar på att en sådan definition knappast täcker in begreppet. Vi väljer att fortsättningsvis definiera läxor som ett skolarbete som eleven har ett individuellt eller kollektivt ansvar för och som om den inte avslutas under skoltid måste genomföras på fritid. Samtidigt är det uppenbart och av vikt för vår undersökning att de som forskar om läxor lägger ytterligare betydelser i begreppet. I den fortsatta forskningsgenomgången kommer vi att visa på några exempel.

2 NATIONELL FORSKNING

Läxor är något som har en lång historik i skolans värld, men som behöver belysas enligt Hellsten (2000). Han ställer sig frågande till hur läxor tas på allvar som inlärningsmetod, samtidigt som dess värde knappast ifrågasätts. Han undrar om den är ett verktyg för att hålla skolan igång, snarare än ett sätt att ge eleven kunskap. ”Den nämns inte i pedagogisk litteratur och den problematiseras inte i forskningen vilket antyder att den egentligen inte tas på allvar som inlärningsmetod” (s.186).

Hellsten (1997) menar att det finns sju syften med att ge läxor och dessa framträder tydligt i hans material. Vi väljer nedan att utgå från Hellstens syften som är; förberedelse, tidsstruktur, kontroll och styrning, kärlek och omsorg, identitet och status, gemenskap och kontakt samt arbetsprestation.

2.1 Läxor som identitet och status

Läxor markerar att eleven går i skolan och har viktiga saker att utföra, menar Österlind (2001). Liksom Hellsten (1997) ovan pekar hon på hur läxan bidrar till att upprätthålla en elevidentitet. Samtidigt visar Österlind (2001) hur läraren har kontroll över läxgivningen. Upprätthållandet av lärar-elevrollen i läxsammanhang bidrar till identitetsskapande, som vi ser det. Om elever får ökat inflytande över vad de ska ha i läxa och hur mycket läxor de ska ha, menar vi att detta skulle förändra elevidentiteten. Emellertid skulle det fortfarande leda till att elevidentiteten vidmakthålls. Läxor har alltså enligt ett sådant resonemang en identitetsskapande funktion. Vi stödjer oss på Österlinds (2001) forskning som visar att elever inte vill ha läxor ”för läxans skull” utan önskar sig varierade, gärna kreativa uppgifter. Faktakunskaper kritiserar av elever och vikten av förståelse förs fram. Vi tolkar det som att elever vill ha uppgifter som kan leda dem framåt i utvecklingen som människor och i sin förståelse av sammanhangen i världen. Det kan inte enbart faktauppgifter göra. Om eleven upplever att den får en förståelse, så skänker det även ett självförtroende åt eleven. De vill ha kreativa och utvecklande uppdrag, något konkret som kan hjälpa dem i förståelsen och som ger dem identitet och status, menar vi. Status behöver inte bara gälla eleven utan även ämnet som sådant, hävdar Hellsten (1997). Ett ämne som matematik har hög status, anses som

viktigt, då man kan få läxor i det. Vi konstaterar därmed att ämnen som till exempel idrott och slöjd får låg status då dessa inte innefattas av läxor.

2.2 Läxor som kontroll och styrning

Med läxor som kontroll och styrning, menas att läraren kontrollerar eleverna genom läxorna. Hellsten (1997) tar emellertid avstånd från att detta skulle betyda att läraren enbart kontrollerar eleven i negativ bemärkelse. Läraren kan se var eleven är kunskapsmässigt genom att förhöra läxan, men samtidigt kan han/hon upptäcka om en elev mår dåligt. Ansvar för att ”rätta” en läxa hamnar emellertid ibland på eleverna själva, vilket gör att uppgifterna måste vara lätträttade. Läxor tillåts bli ”fylleriuppgifter” där enstaka ord ska fyllas i. Sådana uppgifter är enkla att kontrollera för läraren men även för eleven själv. Med ett sådant rättningssystem menar vi att läraren förlorar sin förmåga att upptäcka hur eleverna mår genom läxrättningen. Läraren behöver med detta sätt inte hålla en kontinuerlig kontroll av elevens arbeten, eleven kontrollerar sina rätt och fel själv. Hellsten anser att det behövs en förändring av läxornas innehåll och syfte: ”[...] för att denna historia skall kunna berättas krävs att man blundar för hur läxläsningen präglas av den faktavisning som dominerar skolans arbete” (Hellsten, 2000, s. 117).

Vad som är läxor kan även vara en tolkningsfråga eftersom eleven uppfattar läxan beroende av tidigare erfarenheter av läxor. Eftersom de tolkar läxuppgifterna utifrån hur de lärt sig i tidigare klasser blir läxan ofta något annat än vad läraren tänkt sig. Det finns alltså inte bara en läxa i en och samma klass, utan flera olika. Lärarens motiv att kontrollera och styra faller härmed eftersom det inte finns möjlighet att kontrollera vad det är den enskilde eleven uppfattar som läxa (Hellsten, 1997). Österlinds (2001) forskning visar att läxor även kan tolkas olika beroende på vilken typ av elev det gäller. Den uppdelning hon gör av elever och deras förhållningssätt till läxor menar vi stämmer väl överens med verkligheten. Det finns elever som läser för att förstå och klara av betygen, dessa elever kallar Österlind ”frihetliga”. Det finns även elever som är ”prestationsinriktade” och de läser taktiskt, i syfte att få högre betyg. Vidare finns det elever som är ”godvilliga”, de läser för att lära sig och för att de är lojala. Elever kan även ha ett ”oreflekterat” förhållningssätt, de anser att läxor hör till. Den sista gruppen elever som hon nämner beskrivs som ”ambivalenta”, de eleverna flyr från läxorna och läser mest för att undgå något ännu värre. För att läxan ska fungera som kontroll

och styrning ser vi det som ett måste att läraren är väl medveten om hur eleverna tolkar läxorna.

2.3 Läxor som förberedelse

Läxor ges med syfte att befästa kunskaper och förbereda för prov och förhör av olika slag. Dessutom ger många lärare läxor som en träning för läxor som komma skall. I år 1 - 3 ger lärarna läxor som en träning för de läxor som de antar eleven får i år 4 -6. I år 4-6 har lärarna 7-9 års läxor som motiv för de läxor som ges. Ju äldre eleven blir, desto mer läxor, så det är bra att träna sig i det arbetssättet (Hellsten, 1997). Sådana syften att ge läxor känner vi igen som de absolut vanligaste, både i nutid och när vi själva gick i skolan. Betydelsen med läxorna blir därmed en annan, än den att läxorna ska främja elevens utveckling och lärande. Betydelsen blir med detta synsätt att ge läxor, nästan endast att provet eller betyget ska godkännas med hjälp av dem.

2.4 Läxor som arbetsprestation

Att läxor betraktas som en arbetsprestation är ett vanligt förekommande resultat i forskning om läxor (Hellsten, 2000, Leo, 2004). Elevernas skolgång betraktas inte som arbete, vilket den borde göra, enligt forskare vi nämnt. De anser nämligen att ingen vuxen skulle acceptera en sådan arbetsbörda som eleverna har, med övertid, det vill säga läxor, nästan varje dag. En slutsats som Lindell (1990) kom fram till i sin forskning är att elever inte är förtjusta i läxor samt anser sig ha för mycket att göra med läxarbetet. Eleverna visade ändå en viss tro på läxläsningens positiva effekter. Vi påstår att detta visar att eleven vill förändra läxornas innehåll och struktur och möjligtvis även kvantitet, för det är inte själva läxan som sådan som eleven förkastar. "Läxor är viktiga ur flera aspekter /.../men kom alltid ihåg att skolan är en del av livet och det är att hjälpa barnen lyckas i livet som är vitsen med det vi gör som föräldrar och pedagoger" menar Steinberg, (2006, s.9). Vi tror att ett sådant förhållningssätt till skola och läxor behöver stöd och kunnande från barnets omgivning och även ett synsätt av att se att allt har ett sammanhang i livet.

2.5 Läxor som tidsstruktur och som kärlek och omsorg

Med läxan som tidsstruktur, menas att eleverna ska lära sig att strukturera sin tid och familjen ska hjälpa barnet med det genom att inrätta vissa rutiner kring läxläsningen (Hellsten 1997). Här kan man ha vissa farhågor, eftersom undersökningar visar att många föräldrar arbetar mycket och därför kanske inte har tid att hjälpa barnet. Att ha läxa skulle därför bli orättvist, då inte alla elever har samma möjlighet att kunna göra sitt hemarbete. Vi menar att det kan leda till att det måste till en annan generell uppfattning om vad barnens och föräldrarnas tid ska användas till. En uppfattning om att läxläsningstiden är värdefull både för föräldrar och för elever. Dilemmat med tiden för läxarbetet verkar också vara att den aldrig tar slut för alltför ambitiösa elever. Det finns alltid lite till eleven kan göra, repetera eller läsa. Dessutom finns det alltid extrauppgifter att arbeta med. Att läxan ges individuellt skulle kunna hjälpa eleven från detta fenomen, påstår vi.

Enligt annan forskning (Lindell, 1990) finns det vissa önskemål hos eleverna angående läxor. Detta borde kunna ses som ett led i att försöka strukturera tiden.

1. Inte mer än två läxor till nästa dag.
2. Inte mer än en läxa om skoldagen varar till kl.15.45.
3. Inte läxa efter studiedag eller friluftsdag.
4. Inte läxa om det redan är bestämt prov till nästa dag.

Det kan därför konstateras att de äldre eleverna vill skapa en "läxpolicy" (Lindell, 1990). Annan forskning tyder dock på att det inte finns något samband mellan yngre elevers ansvars- och planeringsförmåga och läxor (Westlund, 2004), det vill säga förmåga att strukturera tiden. Om det är så som Westlund antyder faller syftet *tidsstruktur*, att ge läxor till yngre elever. I nuvarande läroplan, Lpo 94, sägs det återkommande att eleven ska ta ett större ansvar för sitt lärande. Därmed behöver eleven träning i att strukturera sin tid mellan skolarbete och fritid, menar vi. Eleverna kan behöva hjälp med att upptäcka att läxor och skolarbete kan höra samman och komplettera varandra.

Vid läxarbete i hemmet får man även effekten att det skulle kunna frambringa kärlek och omsorg, enligt Hellsten (1997). Vid läxläsningen kan föräldrarna ge barnet omsorg i form av tid och en lugn och skön stund. Samma slutsats delar Lindell med orden: "[...] arbete i

hemmet kring skolans undervisning är inte en besvärlig börda ” (1990, s.28). Det samma gäller Steinberg (2006) som anser att det finns ett starkt samband mellan en uppmuntrande vuxenvärld och framgångsrika studier. Westlund håller med men påpekar att det finns få studier kring läxors värde kring effekter av sociala orättvisor som följd. Hon menar emellertid att föräldraengagemanget ökar när lärarna anstränger sig att inte ge för stora kvantiteter läxor (2004). En undersökning av elever i år 7, om var läxor ska göras visar att flickor hellre vill arbeta hemma och pojkar hellre i skolan. Denne forskare menar att detta blir till en fråga om jämlikhet, då en del barn har hemförhållanden som inte har förutsättningar för en optimal läxläsningssituation (Lindell, 1990).

Det verkar vara så att läxan som kärlek och omsorg ”överlappas” lite av syftet tidsstruktur, eftersom det är i familjerna som eleverna tränas att strukturera sin läxläsningstid och där diskuteras förmodligen vad tiden kan användas till, menar vi. Det finns tre nyckelord när det gäller läxläsning och det är att eleven *vill, kan och vågar* ge sig på det som kan kännas nytt och svårt (Steinberg, 2006). Vi förmodar att han med det menar att föräldrar hjälper sina barn genom kärlek och omsorg: genom att ge dem tid (lugn läxläsningstund), ge dem självförtroende och stöd i deras lärande samt lust att pröva sin förmåga.

2.6 Läxor som gemenskap och kontakt

Läxor spelar roll som orsak till att föräldrar och barn får en närhet i sitt förhållande med varandra. Detta föräldraengagemang påverkar även kontakten mellan hem och lärare/skola.

”De genomtänkta läxorna kan skapa en kontakt mellan de tre parterna: barn, föräldrar och lärare. Om detta ska bli verklighet måste hemuppgifterna följas upp med en kommenterande granskning i skolan och rentav med en utbildning av föräldrarna, så att de kan medverka som en aktiv part och känna sig delaktiga i skolarbetet” (Lindell, 1990, s.28).

Vi anser att läxans utformning bör ses över, eftersom läxan tenderar att bli något som eleven bara vill avverka på egen hand och så snabbt som möjligt, så att det blir mer tid över till umgänge och fritid med kompisar. Läxor borde kunna fungera som en länk mellan skola och hem och därför måste läxuppgifterna involvera föräldrarna mer, menar vi. En utveckling för att stimulera att läxor görs tillsammans med andra, både elever och vuxna, skulle också verka i riktningen mot större gemenskap och kontakt.

3 MOTIVATION OCH LÄXOR

Det finns olika typer av motivation, inre och yttre motivation (Imsen, 2006). Inre motivation speglar sig i aktiviteten. Man vill göra saker för att det är meningsfullt eller roligt. Däremot innebär den yttre motivationen att aktiviteten hålls igång av att personen i fråga hoppas på en belöning som inte har med aktiviteten och prestationen att göra. Ett exempel på detta, i skolans värld, skulle kunna vara att matematikläxan görs för att få bra betyg, vilket egentligen inte alls har något med själva uppgiften i sig att göra. Belöning eller bestraffning behöver inte vara fysisk utan mer av symbolisk karaktär, till exempel i form av pris. I skolans värld representeras detta av vårt betygssystem, det mest framträdande belöningsystemet (Imsen, 2006, Jenner, 2004).

Jenner (2004) ser en fara i att eleven uppfattar undervisningen genom den yttre motivationen. Läraren måste istället stärka den inre motivationen genom att göra själva undervisningssituationen meningsfull. Bästa sättet är att utgå från elevernas perspektiv, det vill säga läraren erbjuder flera val och försäkras om att uppgifterna är tillräckligt utmanande och intressanta. Atinksons modell, prestationsmotivation, stämmer väl med Jenners (2004) tankar. Atinksons modell innebär att när människan ska prestera något uppstår två olika impulser. Den ena impulsen karaktäriseras av lust att börja med uppgiften och den andra av rädslan att misslyckas med uppgiften. Medelsvåra uppgifter anses ge maximal motivation (Imsen 2006, Jenner, 2004). ”Pedagogens uppgift är att hjälpa eleven att bestämma över realistiska mål” (Jenner, 2004 s. 45). Detta synsätt präglar även vår nuvarande läroplan, Lpo 94. Elever ska vara delaktiga i planeringen för skolarbetet, vilket borde enligt vårt sätt att se det inkluderas läxorna däri. Lärarens uppgift ligger dels i att finna de uppgifter som är utformade efter elevens individuella kunskapsnivå, läxorna som motivationsåtgärd. Dels ligger det i att få eleven till insikt kring sina studier så att motivationen är den inre och inte på grund av den yttre.

Jenner (2004) menar att det finns ytterligare ett sätt att se på motivation, förutom yttre och inre. Det är samspelet mellan personens drivkraft och målen. Samspelet mellan drivkraften och målen hänger samman med personens självförtroende och blir avgörande för om målen uppnås eller inte. Kort sagt kan det beskrivas som att elevens drivkraft utlöser beteende eller handlingar riktade mot vissa mål, tidigare benämnda som av yttre eller inre stimuli. Vidare

menar han att motivationsprocessen påverkas starkt av *individfaktorer* och *sociala faktorer*. Till individfaktorerna räknas personlighetsdrag hos eleven, värderingar, tidigare upplevelser och minnesbilder, medan de sociala faktorerna kännetecknas av relationer och roller, andras förväntningar, organisationsförhållanden. I skolans värld skulle individfaktorerna kunna vara normer och upplevelser kring läxor, anknytningar till skolan genom äldre syskon, socialt arv och kompistryck. Skolans sociala faktorer när det gäller läxorna, skulle kunna vara lärarens och föräldrars förväntningar på elevens prestationer, som präglats under lång tid.

Till skillnad från Jenner (2004) menar Imsen (2006) att våra tankar formar motivationen. Elevens drivkraft att komma underfund med sammanhanget, sökandet efter mening leder till lärande. Lusten finns i den mentala tillfredsställelse som uppgiften ger. Om man ser till elevernas enskilda behov av kunskap och träning, till elevernas enskilt uppställda mål, så måste läxor utformas med detta i åtanke. Läraren måste ställa sig frågan om det som han/hon tycker är ett eftersträvansvärt mål för elever, är det lika eftersträvansvärt för den enskilde eleven i fråga. Om inte måste man ställa sig frågan *varför?* Lärarens sökande efter svaret på denna fråga är kärnan till det egentliga motivationsarbetet (Jenner, 2004). Vi menar att om man i dialog med eleverna gör dem medvetna om vad de bör ha som rimliga mål, borde detta innebära att de får en inre motivation. Detta tänkande om att eleven ska ha tydliga och rimliga delmål att sträva mot för att därigenom uppehålla lust att lära, finns i vår nuvarande läroplan, Lpo 94. I överensstämmelse med detta påpekar Steinberg (2006) att den vuxne ska stötta eleven i läsläsningen och ge den trygghet som behövs för att eleven ska "våga och vilja", känna en motivation och därmed lyckas med sina läxor. Steinberg ger råd till elever, föräldrar och lärare för att hålla elevens motivation till läxan vid liv. En sak är att eleven ska tro på att han/hon kommer att lyckas för att därigenom få självförtroende och lust att gå vidare .

4 HUR LÄXOR HAR PÅVERKATS AV SYNEN PÅ KUNSKAP OCH LÄRANDE SAMT LÄXANS STÄLLNING I SKOLANS LÄROPLANER

I detta kapitel belyses den kunskapssyn som präglat och idag präglar skolan. Vår övertygelse är att kunskapssynen påverkar läxornas utformning. Även om de barn vi intervjuat inte kunnat förklara sina läxor ur dessa aspekter ser vi det som värdefullt för vår forskning att veta historiken. Genom att veta historiken kan man också förstå nutiden. I vårt fall när det gäller läxors syfte och utformning och vad som påverkat. Vi ser läxorna som en del av undervisningen. Läroplanerna är ramverket för lärarna i utformningen av undervisningen. Av det skälet har vi valt att belysa läroplanerna i kommande avsnitt.

Läxor är och har varit en självklarhet inom skolan men synen på skolarbete och synen på hur lärande går till har förändrats genom århundradena. Under 1900-talet har uppfattningen gått från behaviorismen, som var den dominerande inlärningssynen under mer än halva århundradet, till den kognitiva synen och till våra dagars mer sociokulturella uppfattning. Vilken syn läraren har på lärande har påverkat vilken typ av läxor som getts. Läxorna har förändrats, från läxor som ska nötas in och rabblas upp till läxor av undersökande och upptäckande slag, där eleven ska känna ett sammanhang med sin egen arbetsinsats och sin egen utveckling. Läxan har under övervägande del av 1900-talet ansetts som viktig för eleven, som en träning i att ta ansvar, planera, vid kunskapsinhämtning och som en samverkan mellan skola och förälder/vårdnadshavare.

Efter de rent biologiska behoven i Maslows behovstrappa finner vi vårt behov av trygghet. Den blir en nödvändighet för att vi som människor ska utvecklas vidare (Egidius,2000). Man skulle kunna betrakta läxor utifrån ett humanistic psychology perspektiv. Om vi ser trygghetsbehovet ur det perspektivet så kan läsläxan för de yngre eleverna ses som den rutin som ger dem trygghet. Är läsläxan en trygghet för de yngre eleverna borde andra läxor kunna ge samma trygghet för de äldre eleverna, antar vi. Läxor är något som *eleven förväntar sig* att få och som hör till vardagen i skolan och som därför kan bli en trygg rutin.

Anhängare av behaviorismen menar att människans beteende styrs av yttre stimuli och belöningar. Läxor ska nötas in och memoreras. Yttre belöningar kan bestå av exempelvis guldstjärnan som ges till elever vid väl påläst läxa eller helt enkelt genom betygssystemet som skolan använder sig av. Med denna syn på inläring ges läxor som är av typen memorera faktakunskaper i t.ex. historia, geografi, och naturkunskap, samt glosläxor och multiplikationstabeller. Man accepterar att memorering av kunskaper är enda sättet att lära in dem på.

I behaviorismens spår växte självrättande spel fram. Dessa blev ett förnämligt verktyg i utformningen av läxuppgifter. Dels kunde eleven ledas steg för steg med självrättande uppgifter, dels kunde undervisningen individualiseras genom att man kunde ha olika svårighetsgrader på uppgifterna. Undervisningssättet ledde emellertid till att eleverna kände sig styrda och till att de blev passiva utan valmöjligheter (Maltén, 1997).

”Fylleriuppgifter” är vanligt förekommande i skolan och i läxor och de är utformade så att eleven kan arbeta självständigt eller i mindre grupper. ”Fylleriuppgifterna” kan man nog säga är en variant på behaviorismens självrättande uppgifter. Dessa uppgifter kan varieras med alltifrån tipsfrågor, matematik- och språkuppgifter. Den senaste varianten av självrättande uppgifter hittar vi i datorprogrammen som skolan ofta använder sig av vid träning i till exempel matematik och grammatik. Vi undrar om det är möjligt som pedagog att värna om alla elevers lika värde och låta alla elever utveckla sina talanger genom läxor som är individuellt utformade samtidigt som man belönar dem med guldstjärnor och betyg.

4.1 Läroplanen för grundskolan 1962, Lgr 69 och läxorna

I följande avsnitt tar vi upp vad läroplanerna under 60- 90-talen säger om läxor men också hur kunskapssynen förändrats från en behavioristisk till en mer kognitivistisk syn. En sociokulturell syn träder framförallt fram i dagens läroplan, Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo94.

I Läroplan för grundskolan 1962 står det att eleverna bör utföra huvuddelen av skolarbetet under skoltid men hemuppgifter har till syfte att ge övning och säkerhet. Detta syfte angav Hellsten (2000) i sin forskning som en vanlig orsak till att ge läxa. Eleverna ska med denna

läroplan även ges tillfälle att ”ta ansvar, organisera lärostoffet och disponera tiden” (Kungl. Skolöverstyrelsens ”Läroplan för grundskolan 1962”, s.57). Vi tolkar det som att eleverna rekommenderas att göra de uppgifter som ålagts henne/honom i skolan för att ”slippa” läxa. Om eleven inte klarar uppgifterna inom tidsramen blir det läxa. I denna läroplan kan man läsa att uppgifterna ska utformas individuellt och svara mot elevernas mognadsnivå och att samverkan mellan ämnena ska gälla.

I Lgr 62 nämns också något som har med motivationen för läxarbete att göra. Man menar att problem finns när eleverna blir bedömda efter sitt ”bästa” ämne och ansatta i sitt ”sämsta”. Vi tolkar det som om man ser ett problem i att elevernas största kvantitet läxuppgifter handlar om elevens ”sämsta” ämne. Detta anser man inte öka motivationen att göra läxan, utan är en bidragande orsak till att elever slutar utföra läxorna i tonåren. Detta kan vara den orsak som gjorde att Lgr 69 senare drev fram läxornas frivillighet: ”Huvuddelen av det med skolan förbundna arbetet skall eleven utföra på skoltid. Lektionerna skall användas för aktiv inläring” (Lgr 69, s.69). Vidare säger Lgr 69 att: ”Hemuppgifterna bör följaktligen i största möjliga utsträckning vara frivilliga för eleverna” (Lgr 69 s.71). Av detta kan vi klart utläsa att eleven inte bör arbeta med läxor på fritiden. Att denna läroplan förespråkar frivilliga läxor har även med den tidens syn på inläring att göra. Fram till 70-talet hade den behavioristiska synen varit den dominerande men forskare och psykologer började nu kritisera denna syn för att mer och mer ansluta sig till en kognitivistisk syn. Inläring sågs inte längre enbart som att memorera, utan man ansåg nu att människan registrerar sin omvärld och konstruerar sedan sin egen version av den. Det är genom egna aktiviteter i omvärlden som omvärlden kan göras begriplig för den enskilda människan (Egidius, 2000).

Att läxor förekommer kan man nog inte helt bortse ifrån och därför blir rekommendationen i Lgr 69 att dessa hemuppgifter skulle vara frivilliga för eleverna. Detta beslut kanske fattades som en följd av denna tids uppfattning om ”en fri uppfostran”. Det tycks som om läroplanen vill ändra på själva läxstrukturen med traditionella hemuppgifter, enligt behavioristiskt synsätt, och kompletteras med uppgifter, och därmed läxor, som mer har att göra med elevens fritidssysselsättningar och egna erfarenheter att göra. Ämnena ska enligt denna läroplan även anknyta till barnens egna erfarenheter och aktuella händelser för att framstå som meningsfulla för eleverna. Vi tolkar det som att det även gäller hemuppgifternas utformning.

Samma tankar återfinns i Lgr 62 där det står att motivation, aktivitet och konkretion ska gälla både i skolan och i hemmet samt att man i skolan ska ge eleven, en från fall till fall väl

avpassad studieteknik (Lgr 69). Vi menar att med elevernas egen medverkan vid planeringen av skolarbetet och då även av läxor, borde öka deras motivation att göra uppgifterna.

I Lgr 69 ges även råd angående föräldrars medverkan i läxläsningen: ”Ofta torde eleven vara betjänt av att även föräldrarna, då så kan ske, får studieteknisk information och uppslag till hur skolarbetet kan kompletteras och berikas genom fritidssysselsättningar av olika slag. Med en sådan inriktning av arbetet i skolan blir traditionella hemuppgifter för eleverna av underordnad betydelse” (Lgr 69 s.70). Läroplanen uttrycker här tydligt att föräldrars medverkan i elevens inläring är viktig, dock inte genom traditionella hemuppgifter.

4.2 Lgr 80 och läxorna

Denna läroplan trycker på vikten av att lära eleverna ta ansvar för sina skoluppgifter. Detta kan tänkas vara som en följd av föregående läroplans inställning till frivilliga läxor, samt ändrad kunskapssyn och ändrat arbetssätt i skolan med tydliga mål att uppnå.

På 80-talet blir det åter igen nödvändigt med läxor. Efter 70-talets fria former av läxor ska nu åter läxan fylla en funktion som skolans arbetssätt. ”Hemuppgifter för eleverna utgör en del av skolans arbetssätt. Att lära eleverna att ta ansvar för en uppgift, avpassad efter deras individuella förmåga, är en väsentlig del av den karaktärsdanning som skolan ska ge” (Lgr 80, s. 50). I denna läroplan talas om vikten av att inte mekaniskt leda barnen genom stoff och problem, utan kunskapsinhämtandet ska vara en aktiv process, annars kan elevernas självtillit och motivation skadas. Där skrivs även att läraren ska se till att eleverna har etappmål att sträva mot i sitt arbete, så att de kan känna att de klarar av och kan lyckas nå resultat och genom detta hålla motivationen uppe. ”För att kunna skapa och vidmakthålla motivationen är det nödvändigt att skolan i betydande utsträckning går elevernas intressen till mötes liksom att skolan stimulerar eleverna att utveckla olika intressen” (Lgr 80, s.33). Individuella läxor med syfte att träna ansvar ska ges enligt denna läroplan.

Den stora skillnaden mellan denna läroplan och den förra är, i fråga om läxor, ett accepterande av läxan som skolans arbetssätt. Därmed slår man fast att läxor är självklara för elev, lärare och förälder.

4.3 Lpo 94 och läxorna

Eleverna ska enligt den nu gällande läroplanen ta ett stort eget ansvar för sitt lärande. Detta skulle kunna tolkas som att eleverna själva ska avgöra om de ska ha läxa eller inte. I denna läroplan finns inga riktlinjer när det gäller läxarbetet. Med god vilja skulle man kunna tolka följande citat som ett uttryck för en uppfattning om ett eventuellt läxarbete, men vi medger att det kan tolkas på annat vis:

”Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. [...] Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samarbete mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som det omgivande samhället” (Lpo 94, s.13),

Däremot står det i läroplanen att det är skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar att ”...skapa de bästa förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande (Lpo 94, s.18).

”Vår tids ideal om den fria människan som själv tar ansvar för sitt liv har sitt ursprung i Rousseaus tänkande” (Egidius, 2000, s.26). Vi uppfattar dessa tankegångar som att läxor ses som en väsentlig del av skolarbetet men att det är elevens eget ansvar att se denna nödvändighet.

Den dominerande synen på lärande idag är den sociokulturella. Läraren blir som barnets personliga tränare och vägledare i grupp- och projektarbete. För lärarnas del ger arbetssättet med ständiga utvärderingar och förändringar förmodligen en förnyelse. I Skollagen står att skolans personal ska arbeta så att elevernas olika anlag stimuleras, vilket innebär att alla aktiviteter i skolan, både intellektuella, praktiska och konstnärliga ska vara utvecklande för eleven. Alla ämnen blir lika viktiga och möjliggör då en harmonisk utveckling för eleven. Utgår man från detta borde elever, både genom skolarbete och genom läxors utformning ge att kreativa lösningar på uppgifter uppmuntras. Ett kreativt arbetssätt medför att variationerna på uppgifter och läxor blir stora. Detta medför i sin tur att om en bedömning ska ske av uppgifter med praktisk, estetisk eller moralisk karaktär behövs kriterier för dessa (SOU 1992:94, kap.2). Vi ser det som att man genom denna läroplan vill ha en förändring och att lärare uppmuntras att arbeta kreativt även med läxors utformning. Läroplanen förordar att

eleven ska drivas av egna motiv och att ta ansvar för sitt liv i ett problembaserat lärande, där egna erfarenheter blir viktiga.

Läroplanen kräver en samverkan mellan hem, skola och samhälle. Enligt SOU (1992:94, kap.2) får eleven kunskap genom: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. I praktiken ger fakta och förståelse att eleven kan förklara, känna igen, ge exempel, se samband och förklara begrepp och metoder. Med färdighet menas att eleven kan utföra, använda, spela och vårda. Förtrogenheten gör att eleven klarar av att bedöma, se helheter och analysera, prioritera, dra slutsatser och anpassa. Detta medför att läxuppgifterna måste vara av konkret och praktisk art. Med den uppfattningen borde läxor också vara något som eleverna ska göra tillsammans med förälder/vårdnadshavare eller tillsammans med andra klasskamrater eftersom samverkan efterfrågas.

Lpo 94 bygger på Vygotskijs tankar om att lärande bäst sker i sociala sammanhang och därför är den vuxne viktig för barnet, alltså både föräldern och läraren men även samspelet emellan eleverna är viktigt. I den sociala aktiviteten fås även en annan viktig beståndsdel av kunskapen, nämligen den tysta kunskapen. Den är en intuitiv och erkänd kunskapsform som måste fås genom egna erfarenheter av en verksamhet, alltså genom elevernas egna praktiska erfarenheter. ”Eleverna lär sig inte endast det ”synliga” kunskapsinnehållet i t.ex. läromedel och undervisning, deras lärande omfattar också ett hanterande av den sociala situationen som skolan erbjuder” (SOU 1992:94, kap.2). Därmed uppmanas elever göra läxor i grupp, där samspel kan ske. De uppmuntras även till att göra uppgifter av praktisk karaktär, så att den tysta kunskapen kan utvecklas.

4.4 Motivationen i de olika läroplanerna

Läxor har med ett undantag, Lgr 69, ansetts som en självklarhet i de läroplanerna. Gemensamt för läroplanerna är däremot att de på något sätt antyder att motivation är viktigt. Vi menar då att motivation kan sättas i förhållande till läxor. Elevernas vilja att göra läxor och hur väl det arbetet utförs, kan ha med deras motivation att göra. Denna motivation kan åstadkommas genom elevernas egen medverkan vid planeringen av skolarbetet samt genom lärarens presentation av ämnet (Lgr 62). I Lgr 69 står att undervisningen ska svara mot eleverna mognadsnivå, för att motivationen ska bibehållas. I Lgr 80 står att: ”För att kunna

skapa och vidmakthålla motivationen är det nödvändigt att skolan i betydande utsträckning går elevernas intressen till mötes liksom att skolan stimulerar eleverna att utveckla olika intressen” (Lgr 80, s.33). I Lpo 94 nämns inte begreppet motivation, men det sägs att skolan ska sträva efter att vara en plats som ger eleven trygghet med en vilja och en lust att lära. Vilja kombinerat med lust framstår för oss som synonymt med motivation.

5 METOD

Vi har undersökt hur elever uppfattar och förhåller sig till läxor och om elever känner sig motiverade att arbeta med läxor. I detta kapitel beskrivs metod och tillvägagångssätt för denna undersökning.

5.1 Val av metod

Vi valde intervju som datainsamlingsmetod för att kunna få så personligt utvecklade svar som möjligt.

Syftet med den kvalitativa undersökningen är att tolka och förstå de resultat som studien ger och inte att generalisera resultatet (Patel & Davidson 2003). Fördelen med intervju kontra enkät är att med intervjun kan den intervjuade delge sin högst personliga uppfattning verbalt. ”Om man vill veta hur människor uppfattar sin värld och sitt liv, varför inte prata med dem?” (Kvale, 1997, s. 9) Genom den kvalitativa forskningsintervjun försöker vi förstå världen ur den intervjuades synvinkel. Vår undersökning lämpar sig emellertid inte för en generell bedömning eller för ett statistiskt underlag, underlaget är för marginellt för detta ändamål. Resultaten vi fått fram kan ändå framhållas som verkligt intressanta. Vi har valt att göra en halvstrukturerad intervju eftersom vi ansåg att det skulle vara lättare att följa de intervjuades tankegångar. Möjligheten fanns för oss att kunna förtydliga våra frågor. Detta innebar också att vi hade möjligheten att göra förändringar vad gäller frågornas form och ordning för att kunna följa upp den intervjuades svar (Kvale, 1997).

5.2 Urval

Valet av skola har skett av bekvämlighetsskäl. De elever som intervjuats går på en medelstor skola i en stad i nordöstra Skåne. Alla åtta intervjuade elever var i 10-årsåldern och var okända för oss. En avgränsning vi gjort är att bara välja pojkar, detta för att minimera antalet variabler som påverkar resultatet (Kvale, 1997). Lindells (1990) forskning menar att inställningen till läxor kan skilja sig åt markant mellan flickor och pojkar. Med den

förkunskapen valde vi att enbart intervjua pojkar för att kunna jämföra resultatet eleverna emellan.

5.3 Etiska överväganden

Innan undersökningen påbörjades skickades information hem till elevernas vårdnadshavare. I informationen berättade vi om vem vi var och vårt syfte med intervjun). Av informationen framgick även att eleverna kommer att vara anonyma och att allt material endast kommer att användas av oss och förstöras efter uppsatsens färdigställande.

Dock kom det till vår vetskap efter att informationen lämnats ut att det juridiskt inte är tillåtet att förstöra banden. Vår övertygelse är ändå det inte varit avgörande för om eleverna hade ställt upp eller inte.

Vi förklarade för eleverna att deras deltagande var frivilligt, anonymt och att de när som helst kunde avbryta intervjun och sin medverkan. (Vetenskapsrådet, 2002). Materialet är helt konfidentiellt, vilket innebär att det är bara vi intervjuare som vet vilka svar vilken elev gett. I resultatredovisningen är dessutom alla de intervjuades namn fingerade för att utomstående inte ska kunna identifiera de intervjuade (Kvale, 1997).

5.4 Tillvägagångssätt

Först togs kontakt med en handledare, för oss känd sedan tidigare. Denna handledare ombads fråga lärare som hade elever i år 3, 4 eller 5, om möjlighet fanns att låta dessa elever bli intervjuade. Läraren i år 4 var positiv. Vi delade därefter ut informationen till föräldrarna om vår undersökning. I klassen var det 13 pojkar som fick informationen. Vi fick endast 8 svar som gav sitt medgivande, vilket gjorde att vi intervjuade alla dessa åtta. Omgående veckan efter att informationen lämnades ut påbörjades intervjuerna.

Inspelningen av intervjuerna skedde i ett avskilt rum på skolan för att skapa de bästa förutsättningarna för lugn och ro. Intervjuerna varade mellan 15-20 minuter och bandinspelades. Intervjuerna genomfördes vid tre olika tillfällen under samma vecka. Patel

& Davidsson (2003) skriver: "I och med att verkligheten är lagrad kan vi också ta den i repris så många gånger vi behöver för att försäkra oss om att vi uppfattat allt korrekt" (Patel & Davidsson, 2003 s. 101). Bandinspelningen gjorde det möjligt för oss att lyssna på banden flera gånger som ett komplement till transkriberingen, för att tyda elevernas svar. Med inspelningen kunde vi lyssna på samtalets intonation, vilket inte framgår i transkriberingen.

5.5 Bearbetning

Transkriberingen gjordes direkt efter varje intervjutillfälle för att alla övriga informationer kring intervjutillfället skulle vara så färskas som möjligt (Kvale, 1997). Vi sände allt material, dels banden och dels transkriberingen med post mellan oss, för att möjliggöra för oss båda att vara lika delaktiga i analysarbetet. Enligt Kvale (1997) är det dock en fördel om en och samma person skriver ut, för med fler skribenter är det svårt att säkerställa samma förfaringssätt vid bearbetningen. I analysen letade vi efter skillnader och likheter i intervjuvaren och därefter tematiserade vi dessa.

5.6 Tillförlitlighet, trovärdighet och generaliserbarhet

Då vi studerar på distans och bor långt från varandra var det inte möjligt att genomföra intervjuerna tillsammans, vilket hade varit en fördel enligt Patel & Davidson (2003). Alternativet att genomföra hälften av intervjuerna var, ansåg vi inte vara lämpligt, då variablerna skulle kunna bli för många. Det är en fördel för tillförlitligheten om intervjun genomförs med observatörer. I vårt fall var det inte möjligt, men i och med att vi bandat intervjuerna finns möjligheten att kontrollera interbedömarreliabiliteten.

Faktorer som kan påverka resultatet är till exempel klassens storlek, antal pojkar och flickor, skolans storlek, men framförallt den undervisande lärarens inställning till läxor. Med enbart pojkar ur samma klass med samma lärare anser vi att pojkarnas svar varit jämförbara i vår analys.

Tanken var från början att de intervjuade slumpvis skulle väljas bland klassens pojkar, då vi ville ha ett så "brett" underlag som möjligt. Med ett slumpvis urval säkerställer man sin egen eventuella påverkan genom aktiva val av undersökningspersoner. Dock blev det så, som

tidigare nämnts, att när vi skickat hem informationen för att få förälders underskrift om medgivande, sändes endast åtta svar tillbaka. Dessa åtta pojkar valde vi att intervjua.

6 RESULTAT OCH ANALYS

Det vi fann i vår analys var uppseendeväckande på flera sätt och genom detta utkristalliserades tre olika teman genom vår analys och dessa var *glädjen i motivationen att göra läxor, elevens status och ämnens status*. Vidare väckte analysen frågor hos oss kring ämnens olika status och hur detta har med läxor att göra.

6.1 Glädjen i motivationen att göra läxor

Eleverna berättade villigt vilka läxor de hade fått under den gångna veckan. Dessa var matematik, engelska, geografi och tema.

Några elever sa att de skulle vara klara i matematiken fram till sidan 39 vid terminsslutet. Det fanns således en tidsstruktur att följa. Det kan tänkas att det var detta faktum som gav en positiv effekt på elevernas motivation. De hade accepterat en tidsplan gjord av dem själva eller läraren. Dessa elever var motiverade att göra läxor även med en veckas varsel vilket tyder på att de inte hade någon extra hjälp av att veta en hel terminsplanering. Det kan vara så att vetskapen om målen för hela terminen gjorde att motivationen bibehölls. Läraren hade gett eleven tydliga mål att sträva mot. Dels skulle de bli bättre på att räkna, dels var de helt införstådda med tidsstrukturen för arbetet. Ett arbetssätt med realistiska mål att sträva mot för eleven är något som vår nuvarande läroplan, Lpo 94, påpekar vikten av. Tidsstrukturen nämner Hellsten (1997) som en ofta förekommande orsak till läxor. Denna orsak ger att dessa elever känner motivation att göra läxor även om de inte kan strukturera tiden själva. Målen med läxorna var klara för eleverna och det var dessa som gav eleverna motivation, menar vi: "För att man ska räkna i huvudet" (Henrik). "För att man ska lära sig multiplikationstabellen" (André). De menade antagligen att de skulle bli bättre på att automatisera bland annat multiplikationstabellen och lättare räkneoperationer. Vi kan anta att läxan bestod i faktauppgifter uppskrivna på ett papper, då en pojke svarade så här på varför han fått matematikläxa: "För att fröken ska rätta pappret med det jag ska kunna" (Ingemar).

Eleven i fråga uppfattade läxans syfte som ett kontrollverktyg från lärarens sida och inte att den var för hans egen skull. Han hade accepterat läraren som den som ska kontrollera att han gjort läxan. Läxan hade han gjort för att lära sig mer och samtidigt vara lojal mot läraren som skulle rätta hans uppgifter. Dessa elever fann en motivation i att vara lojala mot läraren. Därför fyller lärarens motiv att kontrollera även en funktion hos eleverna. Vi uppfattade att alla dessa elever uppskattade att bli kontrollerade, det gav eleverna både trygghet och en form av yttre stimuli. Kontrollverktyg är även något som Hellsten (2000) nämner som orsak att ge läxa. Den typen av motiv kan även ha sin grund i ett behavioristiskt tänkande, så till vida att mycket av matematiken ska memoreras och automatiseras.

Engelskläxan brukade bestå i att eleven fick glosor att träna in. Hur pojkarna uppfattade engelskläxans syfte framgår genom följande citat: "Man måste kunna engelska för att kunna prata med dem som är från Europa och Tyskland" (Stefan). "Engelska måste man kunna för att kunna åka till andra länder där de inte pratar som jag eller mamma och pappa" (Ingemar). "Engelska ord är bra för då kan man åka till England och prata med människor där" (Joakim). Eleverna såg engelskläxan som en möjlighet att få kunskap i språket och därmed kunna utveckla den sociala samvaron vid en eventuell resa till ett engelsktalande land. Eleverna verkade vara motiverade att göra engelskläxan för att i framtiden kunna kommunicera med andra engelsktalande. Då vi inte intervjuat läraren, vet vi inte om eleverna haft texten också i läxa eller om det är så att det är elevernas inställning att man bara läser på det som blir förhört likt ett prov, i detta fall glostestet. Texten var för eleverna av underordnad betydelse, den var inget som de förhöordes på och som därigenom inte heller stärktes genom yttre stimuli. Anmärkningsvärt är, att trots att glosorna förhöordes skriftligt som ett mindre prov, var det ingen av eleverna som angav det som skälet till att läsa på läxan. Detta kan tyda på att trots att läraren verkade ha ett behavioristiskt synsätt med sin läxgivning, glosor som skulle nötas in, så hade läraren inpräntat hos eleverna varför det var viktigt med glosträning, den behövdes för en framtida kommunikation med andra engelsktalande. Lärarens synsätt bygger på att eleverna ska kunna engelska glosor för att kunna tala språket. Eleverna hade accepterat att det vid vissa läxuppgifter var nödvändigt med innötning för att inläring skulle ske och med det accepterandet följer även elevens motivation att göra läxorna.

Geografiläxan var det inte alla som nämnde. Vad det berodde på var svårt för oss att avgöra. Anledningen kan naturligtvis ha varit glömska, men det kan också bero på att de arbetat klart

med uppgifterna i skolan och därmed inte uppfattade det som en läxa. De elever som nämnde geografiläxan hade uppfattat syftet med läxan på helt olika sätt. Vi har noterat att läraren visade en vilja att integrera olika ämnen vid läxgivningen och att detta i sin tur påverkade elevens motivation att utföra läxuppgifterna. Eleverna kunde på så vis ha olika egna mål och motivation med sitt arbete. ”Vi har fått den för att träna oss på att leta i kartboken” (Stefan). Hans uttalande tyder på att han ser processen som mer viktig än faktakunskaperna. Joakims, Andrés och Connys uttalande visade på att de hade uppfattat läxan annorlunda. De sa att de hade fått geografiläxan för att kunna hitta i Sverige. Att svaret blev just Sverige berodde antagligen på att det var det område som geografin handlade om för tillfället. Ett annat för oss oväntat svar var Stefans: ”För att vi ska veta hur långt det är emellan” (Stefan). När intervjuaren frågade ”hur långt mellan vadå?” svarade Stefan: ”Vi tar linjalen och mäter, sen står det på kartan hur man ska räkna ut centimetern till meter. Då vet jag hur långt det är till Malmö” (Stefan). Stefan verkade uppleva geografiläxan som mer matematisk jämfört med de andra. Han nämnde ingenting om att han skulle kunna var städerna låg. Det kan bero på olika faktorer. Ett skäl kan vara att han redan kunde den delen i läxan och hade gjort det färdigt på lektionen. Eller kan skälet vara att han inte uppfattat att läxan innefattades av det också utan hade lagt all energi på skalräkning. I detta exempel kunde eleverna ha som mål att hitta på kartan där orientering och faktakunskaper tränas in. De kunde även ha som mål att mäta avstånd på kartan och då blev det förutom faktakunskaper även matematiskt kunnande som tränades.

Utöver matematik, engelska och geografi nämnde några elever att de hade läxa i svenska och tema. När intervjuaren frågade vad temaläxa innebar så beskrev de själva arbetssättet. Det gick ut på att de skulle anteckna stödord medan läraren berättade om ett visst ämne, för att vid ett senare tillfälle skriva en text med hjälp av dessa samt med egna ord. Skrivandet lämnades sedan in till läraren för att bli rättat och eleven fick tillbaka det för att göra texten grammatiskt riktig. På frågan om vad de hade i läxa i svenska och varför, berättade eleverna att de hade skrivning i tema. Syftet med detta arbetssätt är att integrera ämnen med varandra. Detta arbetssätt fann vi som en bidragande orsak till motivation hos eleverna. Skiljegränsen mellan tema och svenska var otydlig för eleverna. Några av dem ansåg, att eftersom det skrevs och läraren rättade stavningen, var det läxa i svenska. Andra ansåg att det var faktakunskaperna som gavs genom temat som var det viktigaste. Vi såg att en integration mellan ämnena, som i det här fallet, blev en orsak till olika uppfattningar hos eleverna om vad det var som skulle tränas och vad som skulle läras. Elevernas mål med uppgifterna blev

individuella. En del ansåg faktauppgifter som det viktigaste, andra ansåg att det var grammatiken i språket som var det mest betydelsefulla. Utmärkande ur elevernas svar var att de tyckte om tema. Elevernas uppskattning och motivation av arbetssättet kan ha olika orsaker. Dels kan det vara ämnet som gav eleverna motivation men det kan även vara själva arbetssättet. Vi menar att det här visade på att motivation att göra läxor fås av att eleverna får använda sin egen kreativa sida. Denna gång var det i egenskap av att välja egna ord till en text att skriva, istället för att skriva av färdig text som ofta förekommer i skolan annars. Elevernas positiva förhållningssätt till dessa läxor skulle även kunna förklaras av det faktum att det var själva ämnet som sådant som intresserade eleverna, i detta fall ”människokroppen”. Det visar även på vikten av att välja läxuppgifter i ämnen som verkligen intresserar eleverna.

En annan aspekt på motivationen kan fås av den trygga rutin som läxor och läxförhör gav dessa elever. Läraren hade som rutin att ha upprop för att checka av varje ämnes läxa. De uttryckte det så här: ”Varje dag ropar fröken upp eller går runt. Sen har hon små lappar som hon skriver de som inte har gjort läxan på ene och på den andra de som har gjort” (Henrik). ”Hon kollar hela tiden och skriver på lappar som sitter på tavlan” (Stefan). ”Alla berättar själva om de har gjort läxan när fröken vill” (Conny). Elevernas svar visade på att lärarens behov av att kontrollera läxan är stort. Stefans uttalande bevitnade att det var när läraren ville som läxan kontrollerades. Kontrollen skedde genom små påminnelserlappar. Om det var för lärarens skull eller deras egen framgick inte av pojkarnas utsagor just i denna fråga. Dock hade eleverna den insikten att en skola utan läxor skulle vara mest förödande för dem själva i form av utebliven kunskap. ”Man fick inte lära sig något. Om man inte får läxa varje dag då känns det som man inte lärt sig något” (Stefan). Läxorna utgjordes till stor del av skrivande och deras lärare hade som rutin att rätta allt läxmaterial. ”Hon frågar sen lämnar vi dem i hennes fack för att bli rättade. Sen får jag rätta felen igen” (André). Rättningen gjordes utifrån grammatiska regler i svenska och enligt facit i matematik. Eleverna fick tillbaka böckerna för att rätta felen, vilket de alltid gjorde under lektionstid.

Elevernas svar visade att de var otroligt trygga med rutinerna för läxgivningen. Enligt Maslows behovstrappa är tryggheten det första man måste bygga upp för att få en fungerande inlärningssituation. Tryggheten är en förutsättning för att känna motivation att göra läxor. Det verkar stämma helt med dessa elever, de ville alla ha läxor och såg inte läxorna som något hinder utan bara med positiva följder: ”Innan fick vi en almanacka i trean av fröken

men alla har köpt var sin och där ska vi skriva upp allt. Fröken skriver allt på tavlan och vi tittar tillsammans igenom. Hon påminner varje dag när vi går hem” (Stefan). Citatet vittnar om lärarens engagemang om att eleverna skulle ta ett eget ansvar för sina läxor. I årskurs tre valde läraren att ge läxalmanackor till alla, men det ansvaret har nu getts till eleverna själva, att skaffa en egen i årskurs fyra. Lärarens önskan kan utifrån detta uttalande vara att öka deras ansvar för sin studieteknik (Steinberg 2006). Vår nu gällande läroplan, Lpo 94, skriver också åtskilliga gånger om betydelsen om elevens eget ansvar, vilket denna lärare anammat och som visade sig i elevernas beteende: ”Det står alltid något på tavlan som jag skriver på en lapp och lägger i väskan”(Joakim). Dock verkade det inte vara något tvång på almanackor eftersom Joakim svarade att han skrev läxan på en lapp. Läxan var något som diskuterades i klassen och som påmindes om varje dag innan de gick hem och som eleven skulle skriva ner för att komma ihåg. En elevs svar avslöjade, utan att vi frågade, vad som hände med läxan om man var sjuk: ”Om jag är sjuk hänger lappen på min stol när jag kommer igen” (Conny). Connys svar tycker vi är intressant ur aspekten hur läxrutinerna ser ut vid sjukdom. Av hans svar att tolka var läxan något som man fick ta igen när man kom tillbaka. Av samtalet framgick inte vad som hände om man var sjuk under en längre tid. Skulle eleven då ta igen den ”missade” läxan utöver den ”nya”? Vi uppfattar det som om läxan i denna klass är en tidigt bestämd uppgift som ska utföras av alla, varken mer eller mindre.

Eleverna var väldigt samstämmiga i vad konsekvensen var för att inte ha gjort läxan. Det var ”bara” att göra den igen. Dessa elever visade sig lojala mot läraren och denna lojalitet gjorde att de kände motivation även att göra om en läxa. Eleverna berättade att de aldrig medvetet hoppade över läxan om det inte berodde på att de inte förstått uppgiften. Med deras uttalanden kan man dra slutsatsen att de fått vägledning och hjälp av läraren för att klara resten av uppgiften hemma. ”Man får samma läxa igen och så blir hon besviken och lite arg och pratar högt” (Kevin). ”Då kan man stanna i klassrummet efter skolan på läxstund. Då hjälper fröken mig. När jag inte kan läxan. Ibland är det jobbigt när den är svår och jobbig, då brukar fröken hjälpa mig om jag frågar. Då blir det när vi har slutat i klassrummet som vi är” (Hannes). Att det fanns läxhjälp efter skoltid var det bara en elev som berättade. Vi fick intrycket att det inte var någon organiserad läxstund utan att läraren ställde upp då eleverna efterfrågade hjälp.

En av eleverna upplevde att läraren höjde rösten på grund av besvikelse och ilska över ej utförd läxa. Om det var så att läraren bara gjorde det mot honom var svårt att avgöra, då de andra berättat att de aldrig hoppat över läxan. Scenariot skulle också kunna vara att de under år 3 har upplevt det denna elev berättade, men nu valde att göra läxan för att slippa det scenariot. Dock såg vi ingenting som tydde på det, då de dels berättade att de tyckte att läxor var roliga och inte uppfattade läxans syfte som ett "hot av skäll" från läraren. Detta beskriver Kevin: "Om jag inte blir färdig eller har gjort läxan blir hon besviken och lite arg och pratar högt" (Kevin). Av Kevins uttalande kan vi se spår av rädsla för lärarens reaktion om läxorna inte gjorts. Anledningen till att Kevin gjorde läxan kan vara för att slippa lärarens ilska, snarare än för att lära sig något för sin egen skull. Motivationen hos eleven hade stärkts av den anledningen att han ville vara lojal mot läraren. Inga av de andra eleverna nämnde att läraren reagerade med ilska vilket kan bero på olika faktorer naturligtvis. Antingen var Kevin en elev som ofta missat eller medvetet struntar i läxorna eller kan det vara så att han reagerat starkare än övriga i klassen på tillsägelser. Dock framkom det senare i intervjun att ingen av eleverna medvetet struntat i läxorna utan vi antar att Kevin missat läxorna eller att han inte förstått uppgifterna. Vilket scenario ovan som stämmer går inte för oss att säga, utan kräver djupare observationer i klassrummet.

I vår undersökning fick vi även en glimt av vad Läroplan för grundskolan 1962 möjligtvis menade, då den antydde en oro för att eleverna slutade göra läxan i tonåren. "Jag får bara jobba med svenska. Matte är mitt favoritämne" (Joakim). Uttalandet visade ett förhållande som ofta förekommer inom skolan och som eventuellt kan påverka elevers motivation i fel riktning. Eleven påpekade här för oss att han fick ägna större delen av tiden med uppgifter i det ämnet som var hans sämsta, medan han inte fick arbeta så mycket med det som han kunde bäst. Det kan vara så att elever uppmanas träna på det de inte klarar så bra för att de ska få ett betyg som är godkänt. Samtidigt kan det vara så att samma elev inte motiveras att anstränga sig i de ämnen han behärskar, där ges han ingen utmaning och därmed tappar han förmodligen även motivationen för läxarbetet. Dessa förhållanden skulle kunna vara tecken på att motivationen så småningom försvinner hos en del elever, vilket man redan i Läroplan för grundskolan 1962, antydde.

Sammanfattningsvis kan vi säga att motivationen att göra läxor hade att göra med om läxorna var individuella, om så var fallet var motivationen stor. Eleverna kände sig motiverade av uppgifterna om de visste vilka mål de skulle uppnå, målen kunde vara faktauppgifter men

även sociala mål. Som motivation fungerade även deras lojalitet med läraren och att rutinen med läxorna gav dem en trygghet. Ett arbetssätt där elevens egen kreativitet uppmuntrades visade sig också som en stark motivationsfaktor. Vidare visade analysen en antydning om varför elevers motivation eventuellt kan minska beroende på att de inte förväntas arbeta med uppgifter i de ämnen de behärskar bäst.

6.2 Elevens status

Vår studie visade att elevernas status och självförtroende har med läxor att göra. Elevernas uppfattning var samstämmig om vad en skola utan läxor skulle innebära. En pojke yttrade det så här: ”Jag tycker om läxor. Ska man sitta hemma och vänta, vänta, inget att göra. Det är ju tråkigt! Jag vill lära mig saker som matte” (Kevin). Kevins uttalande tyder på att läxan fyllde en viktig funktion i hans fritid. Hans vardagsrutiner byggde antagligen på att läsa läxor en stund varje dag. Eftersom Kevin sa att utan läxor skulle det vara en evig väntan, kan vi anta att han inte hade så många fritidssysselsättningar, utan att en stor del av hans ”lediga” tid ägnades åt läxor. Han berättade att matematik var hans favoritämne och när intervjuaren frågade honom varför, sa han att det var så roligt med matematikboken, att bara räkna. Om han hade äldre syskon vet vi inte, men Kevins syn på läxor skulle kunna förklaras med den forskning som visar att det finns en svårföränderlig tradition och syn på skolan och läxor. Med äldre syskon etableras kontakten med läxor tidigt och skapar förväntningar om den egna läxan som senare gör den lustbetonad. Läxorna ger eleverna en betydelse i form av identitet och status, som även Hellsten (2000) påpekar. Samma uppfattning har Österlind (2001) som menar att läxan markerar att eleven går i skolan och har viktiga saker att utföra. När det gäller en skola utan läxor svarade Henrik följande: ”Det skulle inte vara bra! Då känns det som att man inte gått i skolan. Om man inte får läxor varje dag då känns det som man inte lärt sig något” (Henrik). Henriks svar visade på att han var väl medveten om att skolans yttersta syfte är inläring och att läxorna var ett verktyg för att befästa de kunskaper han fått under lektionstid.

En av frågorna till eleverna var om de upplevde några läxor som tråkiga och i så fall vilka. Även här var dessa åtta elevers svar enhälligt. Dock framkom vid ett tillfälle att läxan kunde

vara jobbig ibland, men med betoning på jobbig ifrån eleven, absolut inte tråkig. ”Ibland är det ju så att man inte alltid förstår allt i matteböckerna. Det är tråkigt när det är svårt att läsa långa uppgifter” (Hannes). En tolkning av elevens svar är att själva situationen var tråkig och inte läxan i sig, då han inte förstod uppgiften språkligt. Han tyckte att instruktionerna i arbetsböckerna i svenska och matematik var svårast att förstå. Hannes berättade att när det blev för ”jobbigt” valde han att låta läxan vara ogjord, för att be läraren om hjälp dagen därpå. ”Ibland är det så svårt innan man har börjat och då måste man ”jobba hårt” för att klara det” (Hannes). Av elevens svar att döma kan det vara så att uppgifterna inte var anpassade efter elevens mognad och kunskapsnivå. Elevens självförtroende kan ha fått sig en törn, vilket gör att motivationen minskat och rädslan för misslyckanden gör sig påmind. Detta påverkade hans agerande och hans åsikt när det gällde läxor.

En av eleverna berättade att han hade samma läxa som alla andra, men att han inte hade den hemma. På intervjuarens följdfråga ”hur menar du då?” blev svaret: ”Jag hinner oftast göra det mesta under lektionen, så jag behöver inte ta hem det” (Conny). Enligt vårt sätt att definiera läxan, är läxan ett hemarbete som eleven utför efter skoltid. Connys svar visade på att läxan kan tolkas väldigt olika. Läxan i denna klass var något som eleven fick i början av veckan och då tidsutrymme fanns att göra klart alla uppgifter under skoltid, så gav inte läraren den eleven fler uppgifter att göra. Frågan är om läxan kan bli en förlängning av undervisningen såsom Steinberg (2006) förespråkar för att befästa kunskaper om den görs färdig i klassrummet. Blir läxan bara något som ska klaras av för att få lärarens godkännande och därmed slippa skäll? En konsekvens av att eleverna får göra läxorna under lektionstid kan bli att läxbördan ser väldigt olika ut för eleverna. De elever som är snabba tenderar att inte få några läxor, medan de ”lågt” presterande och som ”sliter hårt” under lektionen får fortsatt slit med läxorna hemma. Enligt Hellsten (2000) är detta en fara även på så sätt att de ambitiösa aldrig kan sluta arbeta, det finns alltid lite till dessa elever kan göra. Samma sak ser Österlind i sin forskning av olika förhållningssätt hos eleverna, dessa elever kallade hon prestationsinriktade. Under samtalen med eleverna framkom att läraren redan gjort hela planeringen i matematik fram till terminsslutet, men att eleverna själva bestämde om de ville följa lärarens planering eller göra sin egen tidsplanering. Vi menar att dessa tydliga mål som eleverna hade både vad gällde antal uppgifter och tidsramen för dessa, tillsammans med fasta rutiner kring läxan var det som gjorde eleverna så motiverade och positiva till läxan.

I matematiken fick de räkna i boken, lösa ”klurisar” och bli duktiga på att räkna. Vi menar att det kan vara så, att när eleven kände ett gott självförtroende så berodde det på att eleven klarat av uppgifterna i läxan. Vi menar att motivationen för att göra kommande läxor ökade om eleven kände att den klarade av läxan. När eleven inte förstått uppgifterna som skulle göras eller inte hann med så kände eleven ingen motivation att fortsätta. ”Jag läser snabbt men fattar inte” (Hannes). Kände däremot eleven en chans att klara uppgifterna stärktes motivationen:

”Innan hoppade jag över, innan var jag inte duktig. När jag blev duktig var det roligt” (Hannes). Som vi ser det så berodde elevens stora självförtroende på att den eleven klarat av läxuppgiften och det var därför han tyckte det var roligt och fick motivation.

Alla elever menade att en skola utan läxor inte skulle vara något bra alternativ av det skälet att de inte skulle lära sig något och kunna utbilda sig vidare till något arbete. Alla var de ense om att läxorna var och är något för elevens bästa, en möjlighet att införliva de yrkesdrömmar som de bär på. Läxans utformning kritiserades dock inte än, utan dessa elever tyckte alla att läxor var bra. Av elevernas svar att tyda verkade läxor vara en källa till motivation och glädje. Elevernas svar stämmer överens med tidigare forskning (Hellsten 1997) som även den visar på att yngre elever vill ha och förväntar sig läxa. Elevernas fullständiga accepterande av läxan kan även ha med lärarens övertygelse att göra. Lärarens förväntningar på elevernas läsläsning kan starkt ha påverkat dem och skulle kunna vara det som gav dessa unga elever motivation (Jenner, 2004).

6.3 Ämnens status

Alla eleverna nämnde matematikläxan först och vi undrade varför? Berodde det på att den var viktigast för eleven eller berodde det på att den var roligast? Av svaren att döma verkade det vara den läxa som eleverna tyckte väldigt mycket om, trots att eleverna hade väldigt många sidor att räkna för att bli klara till terminsslutet. Matematikläxan hade en framskjuten roll och var mycket populär bland läxorna. En läxa i matematik har hög status därför att den kan kontrolleras och därmed förstärkas med både yttre och inre stimuli. Yttre i form av avklarade och riktigt lösta uppgifter och därmed kanske bra betyg. Inre i betydelsen att eleven vunnit självförtroende av väl utförda och avklarade uppgifter. Läxorna i engelska, svenska och geografi gavs endast en vecka i taget och eleverna visste inte i förväg om det

exakta innehållet i dessa. Dessa ämnen hade status hos eleverna men inte i samma grad som matematiken. Det framkom inte i vår undersökning om eleverna kunde vara delaktiga och ta ansvar för sitt lärande, om de visste vilka delmål som fanns och vilka mål de skulle sträva mot. De var fullt införstådda med att det som skulle göras först efter skoltid var just läxan.

Vi kan konstatera att ämnen har olika status hos eleverna. I ämnen som är lätta att kontrollera med läxor och prov är statusen hög. I ämnen där det i regel inte ges läxor är statusen låg. I ämnen som är kreativa som till exempel slöjd, musik, bild och idrott ges generellt inte läxor men om det i framtiden blir en förändring till fler läxor i dessa ämnen, kommer med all säkerhet även statusen på dessa ämnen att öka.

7 METODDISKUSSION

Vi valde att använda oss av en halvstrukturerad intervju till vår undersökning . Detta visade sig vara en lämplig metod till unga elever. Med detta förfaringssätt var det lätt att följa klart elevernas tankar och svar utan att avbryta med en ny fråga. Det var en av oss som genomförde alla intervjuerna och detta såg vi inte som någon nackdel. För att lättare kunna analysera resultaten efter undersökningen var det en fördel att använda sig av elever ur en och samma klass. En förfrågan hade skickats ut till elever och föräldrar om godkännande till intervjun och hade vi inte fått tillräckligt med positiva svar i den först tillfrågade klassen, hade vi kunnat göra undersökningen i en annan klass. Vi kunde båda två efteråt både lyssna på bandinspelningen från intervjuerna och göra egna anteckningar och kommentarer att använda till analysen. Vid intervjutillfället kunde intervjupersonen och eleven föra en dialog och direkt reda ut eventuella missförstånd. Vår erfarenhet av arbete med barn påverkade intervjun positivt eftersom intervjupersonen hade en vana vid att prata med barn.

En bandinspelning som vi använde oss av vid intervjutillfället, gör att båda parter blir fokuserade på sina uppgifter men samtidigt påverkar det negativt eftersom båda är i en ovan situation.

På grund av att intervjupersonerna är få till antalet kan man inte dra några generella slutsatser av resultatet. Det visade emellertid tydligt på några viktiga faktorer runt elevers förhållande till läxor och detta resultat skulle vara intressant att forska vidare omkring.

8 RESULTATDISKUSSION

Syftet med vår undersökning var att ta reda på hur elever i en och samma klass uppfattar och motiveras av läxor. De viktigaste resultaten vi fann var att olika faktorer styr elevernas motivation till läxläsning. Eleven uppnår status och självförtroende genom läxor. Individuella läxor med tydliga och uppnåbara mål, både fakta och sociala mål, gav eleven motivation. Studien visade att läxor där eleven fick använda sin egen kreativitet visade på en hög motivation. Motivationsfaktor var även elevernas lojalitet med läraren och även det faktum att läxor för eleven innebar en trygg rutin och som därmed påverkade motivationen. Studien visade även att olika ämnen har olika status och att detta förhållande har med läxor i det ämnet att göra.

Alla åtta eleverna var samstämmiga om att alla läxor var roliga. Även om vi inte kan generalisera utifrån vårt lilla underlag, förväntade vi oss särskilt utifrån vår forskningsgenomgång att det skulle ha kunnat vara någon av eleverna som upplevde läxorna negativt. Enligt Westlunds (2004) forskning är det vanligt förekommande att elever ser läxor som något negativt. Författaren menar att de vuxnas perspektiv på läxor är att de är en möjlighet till kunskapsförvärv. Hur eleverna kommit till denna ”vuxna” insikt framgick inte ur intervjun. Så här i efterhand med facit på hand hade följande fråga varit intressant: För vems skull gör du läxan? Med den frågan kunde vi kanske kunnat ha analyserat hur insiktsfulla eleverna var om läxornas syfte. Det kan också förhålla sig så att unga elever vill ha läxor för att detta ger dem status och glädje i att de känner att de har viktiga saker att göra, de går i skolan. Detta resultat överensstämmer med tidigare forskning, Hellsten (2000) och Österlind (2001).

Resultatet tyder i hög grad på att läxorna var en trygghet för eleverna. Hellsten (2000) styrker detta genom sin forskning, han menar att läxan fyller en viktig funktion i elevernas liv, som en trygghet. Ett övergripande resultat blir därför att eleverna känner status av sina läxor, läxorna gör att de växer som människor. Läxorna med dess rutiner ger även eleverna en stor trygghet. En elev sa att om inte läxor fanns skulle man inte ha något att göra, att det bara skulle bli en lång väntan på att tiden skulle gå. Hans svar vittnar om att läxor är en trygghet för att hans fritid ska bli meningsfull. Enligt Westlunds (2004) forskning finns det inte något samband mellan läxor och träning av ansvar och planeringsförmåga hos de yngre eleverna.

Vår uppfattning är att eleverna kände ansvar för sina läxor. Slutmålet för uppgifterna var känt för eleverna från början och de kunde därför själva bestämma takten på arbetet. På så sätt skulle man kunna säga att läxorna var individuellt anpassade.

Hellsten (2000) menar att föräldrarna är oerhört viktiga i läxläsningprocessen. Läxor är en otrolig möjlighet för att stimulera familjerelationerna. Ur våra intervjuer gick det inte att analysera om läxorna hade den funktionen som författaren benämner det, läxan som kärlek och omsorg. Dock kunde vi skönja att om eleverna inte kunde läxorna, lät de dem vara till morgondagen. Då bad de läraren om ytterligare hjälp. Intressant att veta hade varit om föräldrarna blivit tillfrågade om hjälp av eleverna eller inte. Kanske är det som han skriver, att dagens föräldrar har ont om tid att hjälpa sina barn i läxsituationerna.

Eleverna uttryckte på flera olika sätt att de uppskattade läxor som var kreativa och fria i utformningen, som deras temaläxa var. Temaläxan bestod i att fritt skriva om ett ämne utifrån sina egna förutsättningar. Man ser ofta i skolan att elever får skriva av färdig text och detta ger bara träning i hantverket skrivning eftersom de inte behöver förstå vad det är de skriver. Låter man som lärare eleverna skriva med egna ord så gör de texten till sin egen, den blir förstådd av eleven. Samtidigt utmanar detta arbetssätt elevens kreativa sida och detta är viktigt, anser vi. Vår uppfattning var att det individuella i denna temaläxa var det som gjorde läxan rolig att arbeta med. När läxor blir individuellt anpassade blir de också möjliga att klara. En genomförd läxa skapar ett större självförtroende och självtillit hos eleven. En av eleverna uttryckte det väldigt tydligt då han berättade att det var otroligt jobbigt att inte kunna. Det var inte roligt då. Nu när han kunde var det mycket roligare med läxa. Detta visar att forskare som Piaget bland andra har en poäng med att understryka vikten av väl anpassade uppgifter till eleverna. Enligt kursplanen ska undervisningen vara individanpassad. Vi ser läxorna som en del därav, vilket borde leda till att även de ”snabba” eleverna får läxor utifrån sin nivå och utveckling för att befästa lektionens kunskaper. Individuella läxor ger enligt forskning (Jenner, m.fl.) en förstärkning av självförtroendet i och med att eleven drivs framåt med lagom svåra uppgifter. Detta är även något som vår nuvarande läroplan, Lpo94, påvisar. En motivation med vilja och lust att lära bibehålls därmed.

Av deras svar att döma var läxorna inte speciellt individanpassade, vilket vi ser som lite märkligt. Märkligt med tanke på den individuella utvecklingsplanen som görs för varje elev. Det borde vara en omöjlighet att alla åtta elever skulle ligga på samma kunskapsnivå och

därför ges samma läxor, förmodar vi. Det enda som var individuellt var hastigheten på hur snabbt läxorna skulle genomföras. Deadlinen var dock densamma för alla, vilket gör att den individuella anpassningen är minimal enligt vårt sätt att se det. Vi har uppfattningen att det skulle kunna vara ett otroligt stressmoment med att deadlinesdatum sätts ut i de lägre åldrarna. Den formen av läxgivning kan skapa tävlingsmoment som skapar stress hos eleverna.

Med tydliga regler och riktlinjer skapas det trygghet för barnen. En regel som eleverna berättade ingående om var hur rutinerna för läxkontrollen gick till. Att läxorna ses som ett kunskapsinhämtande är nog vanligt förekommande. Elevernas kunskaper bedöms dagligen av läraren. Läxorna blir ett kontrollverktyg precis som Hellsten (2000) säger. Av svaren att döma var elevernas lärare väldigt ingående i kontrollen. Läxorna kollades inför alla. Frågan som vi ställer oss är om eleverna uppfattar denna kontroll som positiv eller som ett hot. Varför görs läxan egentligen och för vems skull? Utan att ha hört läraren tankar bakom kontrollen av läxorna kunde vi skönja att vissa av pojkarna upplevde situationen som obehaglig. Obehaglig för att alla hörde att läraren skrek när läxan inte var gjord. Med detta förfaringsätt ligger motivationen för att göra läxorna på det yttre planet, vilket vi inte ser som någon fördel. När den yttre motivationen får vara drivkraften, finns stor risk att eleverna i fråga blir skoltrötta tidigt och tappar suget för den fortsatta skolgången. Detta, samt kvantiteten på läxorna och dess utformning, kan vara en bidragande orsak till att elever tappar motivationen att göra läxorna. Det fenomenet kan eventuellt försvinna genom skolan nuvarande arbetssätt, där eleven har ett "eget arbete" som den ansvarar och planerar för. Arbetssättet kräver emellertid stor disciplin hos eleven och kräver att läraren är införstådd med elevens individuella mål och mognadsnivå. I vårt teoriavsnitt skriver vi om flera forskares tankar (Jenner, Piaget, Vygotskij m.fl.) kring pedagogens uppgift att förse eleven med uppgifter på lämplig nivå, för att eleven ska känna tilltro till sin kapacitet. I detta fall verkade lärarens uppfattning om vad lämpliga uppgifter var för just den eleven, inte helt överensstämmande med verkligheten. Det framkom vid nämnd forskning att medelsvåra uppgifter gav bäst motivation (Jenner) och det verkar stämmande eftersom en del av de intervjuade eleverna kallade läxan tråkig när den var för svår, d.v.s. när den eleven inte hade uppfattat vad uppgiften gick ut på.

En spännande upptäckt ur elevernas svar var att matematikläxan verkade vara den absolut populäraste. Vi fann i vår studie otaliga bevis för att i ämnen där det är enkelt att ge läxor också gör att det ämnet får hög status. Där det är svårare att ge läxa faller statusen. Ämnen

med låg status blir som skolan ser ut idag, ämnen av kreativ art. Det skulle vara en fördel om dessa ämnen kunde utveckla sin utformning med läxor. Då skulle vi förmodligen även kunna hålla elevers motivation att göra läxor vid liv, anser vi. Motivationen kunde bibehållas genom en ämnesintegration. Med en matematikbok blir framstegen väldigt tydliga, dels visuellt i antalet räknade sidor, dels tror vi att med den ökande svårighetsgrad som läromedlen erbjuder växer elevernas självförtroende positivt. Säkert kan en bidragande orsak säkert vara Hellstens (2000) teori om att elevens uppfattning om läxor speglas av tidigare upplevelser. Matematikböcker är ett väldigt konkret och visuellt bevis för läxor. Äldre syskon och kamraters läxor kan ha legat till grund för att göra matematikläxan och boken populär, något som är efterlängtat när man väl får den. Fast eleverna inte uttryckte det, kan vi med vår erfarenhet i skolvärlden påstå att flertalet av matematikböckernas utformning är en bidragande faktor till elevers gillande. Detta i sin tur kanske också kan vara den form av yttre stimuli som fungerar i dessa åldrar. Den fina boken fungerar som "guldstjärnan". Detta gör i så fall att behaviorismens och kognitivismens tankegångar förenas och blir till en perfekt balans av stimuli för eleverna. Känslan av att hålla ett fint läromedel i handen fungerar förmodligen även i de högre åren.

Som lärare borde det inte finnas mer att önska än det engagemang de intervjuade visade för sina läxor. Eleverna älskar verkligen sina läxor även om de ibland fick lägga mycket energi på dem. Sett med vuxna ögon kanske inte något annat svar var att vänta, i den ålderskategorin i alla fall. I dessa elevers värld verkar de sakna någonting i läxans väg, menar vi. Men vi tror som pedagoger att sanningen är den att barn saknar oftast inte det de inte har upplevt. Deras referensramar när det gäller läxor är inte så utvidgade i de lägre åldrarna.

Som blivande lärare skulle vi, utifrån dessa intervjusvar, önska att läxorna var ännu mer individanpassade. Varje barn har rätt att bli bemött där den befinner sig i sin kunskapsutveckling. Vi ser läxorna som en del av elevernas kunskapsutveckling vilket borde sätta sina spår i utformningen ännu mer. Visst är det alltid så att det är lätt som åskådare att kritisera lärares förhållningssätt och agerande kring läxor. Intressant hade varit att få intervjua läraren för att kunna förstå tankarna kring läxorna som gavs, och jämföra det med elevernas uppfattning.

Hellsten (2000) skriver att samma läxa kan uppfattas på flera olika sätt i samma klassrum. Som lärare med tankar på läxors mål, borde det vara av vikt att förvissa sig om elevernas uppfattning kring läxor. Hur ska jag annars som lärare veta att läxorna fyller det tänkta målet?

Efter att ha genomfört intervjun har vi fått svar på våra frågor, men det har även väckts nya frågor under vägen som hade varit intressanta att undersöka. Det vi kommit fram till i vår studie är att elever vill ha läxor och känner motivation därav. Elever vill ha individuella läxor med tydliga mål. Läxor har stor betydelse för elevens status och självförtroende och en utveckling till läxor i alla ämnen är önskvärd av detta faktum. Framtida studier kan därför handla om :

Kan elevers motivation bibehållas över ålder genom individuella läxor?

Hur skiljer sig pojkars och flickors uppfattningar åt när det gäller läxorna?

Är lärarens mål med läxorna tydliga för eleverna?

Hur utformas läxor och kriterier för bedömning i kreativa ämnen?

Uppslagen kan göras många för hur vår undersökning skulle kunna utvecklas vidare. Det enda som vi vet med säkerhet är att forskning i ämnet behöver utvidgas. Inte mest för lärarnas skull utan för elevernas, den kommande generationen. Den generationen som ska ta över efter oss. Frågan är vilka läxor och kunskaper som våra barn behöver för att klara det uppdraget?

REFERENSER

Cooper, H. (2007) *The battle over homework*, United States of America: Corwin Press

Egidius, H. (2000) *Pedagogik för 2000-talet*, Stockholm: Natur och kultur

Hellsten, J-O. (1997) *Läxor är inget att orda om, Läxan som fenomen i aktuell pedagogisk litteratur Pedagogisk Forskning i Sverige, 2(3)*

Hellsten, J-O. (2000) *Skolan som barnarbetet och utvecklingsprojekt: en studie av hur grundskoleelevers arbetsmiljö skapas-förändras-förblir som den är*, Stockholm: Elanders Gotab

Imsen, G. (2006) *Elevens värld, Introduktion till pedagogisk psykologi*, Lund: Studentlitteratur

Jenner, H. (2004) *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*, Kalmar: Lenanders grafiska AB

Jerlang, E. (2003) *Utvecklingspsykologiska teorier*, Angered: Elanders graphic Systems AB

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur

Leo, U. (2004) *Läxor är och förblir skolarbete* Malmö högskola

Lindell, E. (1990) *Läxor: hemarbetets utformning och effekter*, Stockholm: Norstedts Tryckeri

Läraryrskommitténs förlag Informationsförlaget (1996) *Pedagogisk uppslagsbok Från A till Ö utan pekpinna* Värnamo: Fälth's Tryckeri,

Lärarnas Tidning nr 9, 2008

Maltén, A. (1997) *Pedagogiska frågeställningar*, Lund: Studentlitteratur

Patel, R. & Davidsson, B. (2003) *Forskningmetodikens grunder*, Lund: Studentlitteratur

Kungl.Skolöverstyrelsens skriftserie 60, 1962

Läroplan för grundskolan

Skola för bildning, *SOU 1992:94*, 1992, Stockholm: Nordstedts tryckeri AB

Skolöverstyrelsen 1969 *Lgr69* (1970)

Skolöverstyrelsen *Lgr 80 läroplan för grundskolan* (1981)

Skolöverstyrelsen *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94*

Steinberg, J. (2006) *Läxläsning*, Malmö: Gleerups Utbildning AB

Sundström, U. (2008) *Vad är läxor till för?* Artikel publicerad i *Lärarnas Tidning* nr 9, 2008

Westlund, I. *Forskning om lärares arbete i klassrummet*, *Forskning i fokus* nr 33, myndigheten för skolutveckling.

Westlund, I. (2004) *Läxberättelser*, Linköping: Unitryck

Österlind, E. (2001) *Elevers förhållningssätt till läxor*, Högskolan, Dalarna: Campus Falun

Bilaga 1

Intervjufrågor till eleverna

1. Berätta vilka läxor du fått denna vecka!

För varje enskild läxa eleven nämner:

2. Varför har du fått just den läxan/de läxorna tror du?

3. Hur går det till när du får den läxan? (läraren säger det, läraren skriver på tavlan, du skriver av det i din kontaktbok, du får en lapp)

Vad säger din lärare då?

4. Får alla i klassen samma läxa? Hur skiljer det sig åt?

5. Hur får läraren veta att du gjort läxan? Hur förhörs läxan?

6. Vad händer om du inte gjort läxan?

7. Gör du alltid läxorna? Om inte, varför då och vilka hoppar du över?

8. Finns det läxor som är roliga att göra? Vilka då? Varför är de roliga?

9. Finns det läxor som är tråkiga att göra? Vilka då? Varför är de tråkiga?

10. Hur tror du skolan skulle vara utan läxor?